

LÜHIDALT

Vooremaa pärimusraamat. Koostaja Reet Hiimäe. [Juula]: MTÜ Loomemõis, 2021. 130 lk.

Kui öelda *Vooremaa*, kerkib suure tõenäosusega silme ette eripärane lainjas voorte ja järvedega maastik. Sama märksõna annab ESTER-i kataloogis vastuseks 40 väljaannet, millest 38 puudutavad loodust, enamasti geoloogiat – jääaegsed pinnavormid on Vooremaal väga silmapaistvad. Pärimusraamatu koostaja mõönab,

et Vooremaa „piirid ei olegi ajalooliselt väga täpselt määratletud” ja laias laastus ulatub Vooremaa Puhtaleivalt Palamusele ja Laiuselt Luuani, kattudes enam-vähem samanimelise maastikukaitsealaga (lk 4). Ajalooliselt on järvine-künklik ala jaotunud Maarja-Magdaleena, Palamuse, Laiuse ja Äksi kihelkondade vahel. Vooremaa määratlemine omaette kultuurilise (st inimkeskse) piirkonnana, nagu on tehtud kõnealuses pärimusraamatus, on eelkõige tänapäevase kogukonna soov ja algatus, mida kinnitab eessõnas välja toodud 2018. aasta ümbruskonna rahvaküsitluse tule-

mus. Raamat pole nii põhjalik kui näiteks samuti folkloristi(de) ja kogukonna koostöötajate sündinud „Vennaste ja vete vald” Nabala kandi kohta,¹ kuid pakub huvitavat ainet Eesti piirkondlikest identiteetidest mõtlemiseks.

Voored ja järved on ootuspäraselt Vooremaa kohapärimuse keskmes, paljusid neist on kujundanud või üritanud kujundada Kalevipoeg või Vanapagan (või ka Suur Tõlu/Tõnu, lk 22). Tuntud on mitu Kalevipoja visatud kivi. Enamik Kalevipoja magamisasemeks nimetatud paikadest asub Vooremaal: Kassinurmes, Luual ja Saadjärvel. Kaks teist rahvapärimeses tuntud sängi, Alatskivi ja Torma Linnutajamägi, pole neist eriti kaugel, mis paneb mõtlema pärimuse ja piirkonna suhete peale. Vooremaa järved on iseteadvad, uputades kirikuid ning karistades kurje rüütleid. Folkloorse kommunikatsiooni eristava funktsiooni huvitav näide on jutt Ilmjärve solvumisest ja äralendamisest, mille põhjustavad järves suplevad mustlased. Võib aimata, et motiivi taga on Laiuse mustlaskogukond. Võrdluseks: teises loos ärritab järve laste „roojaseid nartsusid” pesev naisterahvas (lk 72). Esile

kerkib pärimus kohalike nõidade kohta: Äksi nõid ehk Hermine Elisabeth Jürgens (1892–1976) on üks tuntumaid eesti rahvaravitsejaid, keda on varem folkloristikas käsitletud.²

Koostaja Reet Hiiemäe erihuvidki tulevad kogumikus esile: selles leidub palju jutte ja memoraate üleloomulikest kogemustest ning kaitsemaagia kirjeldusi. Kalendripärimuse teateid on vähem, kuid Äksi kihelkonnast üles kirjutatud mardilaul koos kombekirjeldusega on see-eest pikk ja terviklik (lk 78–95). Pärimustekstid on jagatud temaatilistesse peatükkidesse, kuid jaotus pole eriti range. Iga üleskirjutuse lõpust leiab kogumisaasta ja viite: suurem osa neist pärineb XIX sajandi lõpust ja 1920-ndate viimastest aastatest, vähem nõukogude ajast. Tänapäevased teated, olgugi neid napilt, kinnitavad kogukonna aktiivset identiteediloomet: osalt on see seotud toiduga, osalt kogukondlike sündmuste ehk täpsemalt rahvakalendri tähtpäevadega. Mõlemad teemad on praegusel ajal piirkondade eristamises ja esindamises olulised.

V. S.

¹ M.-A. Rimmel, Vennaste ja vete vald. Nabala kohajutud. Tartu–Nabala: EKM Teaduskirjastus, MTÜ Sõmerlased, 2017.

² M. Kõiva, Äksi nõid, nõukogude aja selgelt-nägija. – Mäetagused 2014, nr 58, lk 85–106. doi:10.7592/MT2014.58.koiva